

Doprinos glazbe socio - emocionalnom razvoju djece predškolske dobi

Bürger-Petrović, Natalija

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:528075>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Natalija Buerger-Petrović

**DOPRINOS GLAZBE SOCIO-EMOCIONALNOM RAZVOJU DJECE
PREDŠKOLSKE DOBI**

Diplomski rad

Zagreb, rujan, 2022.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Natalija Buerger-Petrović

**DOPRINOS GLAZBE SOCIO-EMOCIONALNOM RAZVOJU DJECE
PREDŠKOLSKE DOBI**

Diplomski rad

**Mentor rada:
doc. dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić**

Zagreb, rujan, 2022.

Sažetak

Svrha ovog rada je istražiti doprinos glazbenih aktivnosti socijalnom i emocionalnom razvoju djece predškolske dobi. Donosi se teorijski pregled o razvoju socijalnih i emocionalnih kompetencija te utjecaju programa socio-emocionalnog učenja na akademska postignuća. Istraženo je kako različiti oblici i načini provođenja glazbenih aktivnosti doprinose razvoju socio-emocionalnih kompetencija djece predškolske dobi.

Akcijско istraživanje (AI) je stavljeno u kontekst starije predškolske skupine dječjeg vrtića u kojem je provedeno istraživanje. Temeljni cilj istraživanja bio je glazbenim aktivnostima pridonijeti razvoju socio-emocionalnih kompetencija djece u grupi.

Istraživanje je trajalo u razdoblju od listopada 2020. do lipnja 2021. tijekom kojeg su provedene različite glazbene i plesne aktivnosti. Aktivnosti su uz video zapise praćene te bilježene putem istraživačkog - reflektivnog dnevnika. Istraživanje je provedeno u tri etape pri čemu su se uz različite oblike i vrste glazbenih aktivnosti koje su bile provedene u prvoj etapi istraživanja, u drugoj etapi više temeljile na djetetovom slobodnom stvaralačkom izrazu putem pokreta uz glazbu različitih žanrova dok se treća etapa istraživanja, sukladno djetetovim interesima temeljila na kreativnom izrazu djece putem glazbeno-dramske improvizacije

Temeljem provedenog istraživanja zaključeno je da su provedene glazbene aktivnosti doprinijele razvoju socio-emocionalnih kompetencija djece što se očituje u reguliranju emocija, razvoju pojma o sebi, razvoju empatije i brige o drugima, prihvaćanju i podržavanju različitosti, inkluziji djece s teškoćama, grupnoj koheziji i suradnji te razvoju kreativnosti i slobodnog izražavanja putem različitih umjetničkih medija.

Ključne riječi: socijalni i emocionalni razvoj; socio-emocionalne kompetencije; socio-emocionalno učenje; doprinos glazbe cjelovitom razvoju

The Contribution of Music to the Socio-Emotional Development of Preschool Children

Summary

The purpose of this paper is to investigate the contribution of music activities to the socio-emotional development of preschool children.

A theoretical overview of social and emotional development and competencies is provided, as well as the importance of socio-emotional learning and its impact on academic achievement. It is investigated how music activities contribute to socio-emotional learning and the development of socio-emotional competences.

The action research was placed in the context of the preschool group in the kindergarten where the research was conducted. The research lasted from October 2020 to June 2021 and it was divided into three stages during which various music and dance activities were conducted.

During the duration of the research, data was collected by observing and recording children's behavior in a research diary.

The contribution to the regulation of emotions, the development of social skills, the influence on group cohesion and relationships, and the acceptance of diversity and empathy were investigated.

The obtained observations show an increase in socio-emotional competencies and are in line with research and theories about the overall impact and benefits of music on children's development.

Key words: socio-emotional development; socio-emotional competences; socio-emotional learning; contribution of music to overall development

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	1
2. Emocionalni razvoj djece predškolske dobi.....	3
3. Socijalni razvoj djece predškolske dobi.....	5
4. Socio-emocionalno učenje.....	6
5. Utjecaj glazbe na socio-emocionalni razvoj djece.....	9
6. Glazbene aktivnosti u radu s djecom rane i predškolske dobi.....	10
7. Nacrt akcijskog istraživanja.....	12
7.1. Kontekst istraživanja i sudionici istraživanja.....	12
7.2. Problem i cilj istraživanja.....	12
7.3. Istraživačka pitanja.....	12
7.4. Instrumenti akcijskog istraživanja.....	12
8. Tijek istraživanja.....	13
8.1. Inicijalno stanje skupine.....	13
8.2. Prva etapa akcijskog istraživanja - jačanje grupne povezanosti.....	14
8.3. Druga etapa akcijskog istraživanja - emocionalna svjesnost.....	21
8.4. Treća etapa akcijskog istraživanja - glazbeno dramska improvizacija.....	29
9. Evaluacija provedenog akcijskog istraživanja.....	35
10. Zaključak.....	37
11. Literatura.....	38

1. Uvod

Socijalna i emocionalna kompetencija su dvije temeljne kompetencije koje su pretpostavka skladnom i ispunjenom suživotu s drugima. Važne su kako u socijalnim interakcijama tako i u odnosu sa samim sobom. Od rane dobi uočava se potreba za poticanjem razvoja ovih kompetencija s ciljem stjecanja socijalnih vještina i emocionalne regulacije. Djetetova osobnost, talenti, obiteljsko okruženje i socijalne prilike utječu na djetetovo funkcioniranje u društvu i zajednici. Rana i predškolska dob je fundamentalna za ponašajni obrazac koje će dijete razviti prema modelima odraslih osoba kojima je okruženo. Socijalna kompetentnost koja uključuje emocionalnu regulaciju, prepoznavanje vlastitih potreba, asertivnost, empatiju i prosocijalno ponašanje doprinosi suradničkim odnosima, konstruktivnom rješavanju problema, postizanju vlastitih ciljeva uz poštivanje vlastitih i tuđih potreba i granica.

Brojna istraživanja govore da socijalne i emocionalne kompetencije koreliraju s akademskim postignućima i kvalitetom života pojedinca. Glazba snažno djeluje na čovjeka, a saznanja o njezinom utjecaju i primjeni u liječenju nalazimo već u doba Antike kao i u obrednim ritualima različitih kultura. Utvrđeno je da glazba izaziva fiziološke promjene kod ljudi te može pomoći kod različitih socijalnih, emocionalnih, fizioloških i intelektualnih teškoća.

Analizom empirijskih istraživanja pokazalo se kako je uključenost djece u grupne oblike glazbenog obrazovanja pozitivno utjecalo na njihov socio-emocionalni razvoj. Uočeni su pozitivni doprinosi na razvoj samoregulacije i prosocijalnog ponašanja djece predškolske dobi. Kod djece koja su bila u pojačanom glazbenom programu uočen je porast samopoštovanja, samoučinkovitosti, akademskog samopoimanja i pozitivnijeg doživljavanja socijalnog aspekta školovanja.

Glazba posjeduje visoko učinkoviti potencijal za odgoj djeteta rane i predškolske dobi. Poticanjem glazbenih kreativnih sposobnosti doprinosi se cjelovitom razvoju djece. Kako bi djeci omogućio doživljaj glazbe i približio je na pristupačan način, odgojitelj u svom radu bira različite metodičke pristupe primjerene dobi djece. Pristupačnost i primjerenost sadržaja glazbenih aktivnosti djetetovoj dobi kao i stimulativno prostorno-materijalno okruženje pružaju mogućnost za posredovanje glazbene umjetnosti.

Istraživanja u odgoju i obrazovanju koja imaju za cilj razvijanje odgojno obrazovne prakse najčešće provode edukacijski stručnjaci kroz akcijska istraživanja. Akcijsko istraživanje je pristup profesionalnom razvoju i unapređenju učenja u kojem praktičari sustavno promišljaju svoj rad i unose promjene u svoju praksu. Garner (1996) definira akcijsko istraživanje kao sustavan, refleksivan, suradnički proces koji ispituje situaciju u svrhu planiranja, provedbe i evaluacije promjene.

Ovaj rad je imao za cilj unaprijediti odgojno-obrazovnu praksu putem akcijskog istraživanja koje se temeljilo na provođenju različitih oblika glazbenih aktivnosti u radu s djecom predškolske dobi. Istraživanje je uključivalo promatranje vlastite prakse te situacija koje utječu na dječji socio-emocionalni razvoj.

2. Emocionalni razvoj djece predškolske dobi

Različiti autori različito definiraju pojam emocije, pa tako Rezić (2006) definira emocije *“kao čuvstva, odnosno ‘stanje uzbuđenosti nastalo kao reakcija na neki vanjski podražaj’*. *Unutarnja uzbuđenost je uzrok tjelesnih promjena koje dovode do tjelesnih senzacija koje se manifestiraju kao mišićna aktivnost te pokreću određena ponašanja. Možemo reći da su osjećaji pogonsko gorivo za djelovanje”*(Rezić, 2006, str. 7)

U početku se emocionalni život odnosi na dva opća stanja pobuđenosti: privučenost ugodnim podražajima i povlačenje pred neugodnim podražajima. Kasnije dolazi do izražavanja temeljnih emocija: radost, interes, iznenađenje, strah, ljutnja, tuga i gađenje (Dobrilović, 2016; prema Berk, 2008).

Dojenčad i mala djeca imaju naslijeđene mehanizme reagiranja koji su pohranjeni u filogenetski najstarijim dijelovima mozga. Urođeni mehanizmi reagiranja služe preživljavanju u ranoj dobi jer omogućuju okolini da prepozna njihove potrebe, kao i prilagođavanju djeci na složene odnose u okolini. Vrlo rano djeca počinju shvaćati međuovisnost svojeg izražavanja i emocionalnih odgovora okoline. Ovo je temelj za razvoj razumijevanja u odabiru emocionalnog izražavanja i ponašanja (Rezić, 2006).

Emocionalni razvoj djeteta ovisi o genetskim predispozicijama i djetetovom odnosu s okolinom iz koje uči. Genetske predispozicije su način i intenzitet reagiranja na osjetilne podražaje, vrijeme i način neurološkog sazrijevanja, hormonalna konstitucija i temperament. Može se reći da genetske dispozicije određuju lakši ili teži način na koji dijete postaje svjesno sebe i svoje okoline.

Djeca prolaze kroz tipične razvojne faze u doživljavanju i izražavanju emocija. One su uvjetovane biološkim sazrijevanjem i razvojem intelektualnih sposobnosti koje djetetu omogućuju razumijevanje sve složenijih situacija u okruženju i planiranje vlastitog ponašanja. Tipične razvojne faze možemo prikazati razvojnim miljokazima. To su skupovi funkcionalnih vještina koje dijete stječe unutar određenog vremenskog okvira, odnosno specifičnih zadataka koje većina djece može savladati u određenoj dobi.

Emocije u dječjoj dobi su snažne, kratkotrajne, nestabilne, brzo se izmjenjuju i preplavljuju dijete. Ono ih izražava spontano i izravno. Kako djeca rane dobi imaju ograničenu sposobnost priopćavanja emocija, neophodna im je pomoć odraslih kako bi

- *osvijestila neku potrebu i unutarnje stanje,*
- *došla u dodir s vlastitim osjećajima,*
- *spoznala i naučila imenovati vlastite osjećaje*
- *naučila govoriti o osjećajima i dijeliti svoje osjećaje s drugima*
- *naučila prepoznavati osjećaje drugih*
- *stekla iskustvo izražavanja osjećaja na različite načine*
- *razumjela emocionalne reakcije na neki događaj*
- *stekla sposobnost predviđanja posljedica emocionalnih reakcija*
- *naučila da je moguće odabrati načine izražavanja i ponašanja u emocionalnim situacijama (Rezić, 2009, str. 9).*

Način na koji bliža okolina reagira na djetetov način izražavanja daje djetetu prve informacije za usklađivanje. Tijekom sazrijevanja, okolina oblikuje i modificira način izražavanja emocija, te možemo reći da dolazi do socijalizacije emocija. Proces socijalizacije emocija događa se postupno:

- *Promatranjem okoline i ljudi.*
- *Oponašanjem modela ponašanja ljudi iz bliske okoline. Dijete oponaša način i intenzitet emocionalnog izražavanja, način priopćavanja emocija kao i poziv okolini da sudjeluje u emocionalnom doživljaju. Pojedine obitelji, pa i kulture, razlikuju se u načinu otvorenosti/suzdržanosti u izražavanju svojih osjećaja i uživanja u emocije svojih bližnjih.*
- *Odgajanjem kontrole emocija od strane roditelja, odgajatelja. Postavljanjem granica prihvatljivog i neprihvatljivog izražavanja emocija, osobito izražavanja srdžbe. Dijete se usmjerava na smanjivanje intenziteta, potiče ga se na samokontrolu i uči odabiru društveno prihvatljivih oblika izražavanja emocija (Rezić, 2009, str. 8)*

3. Socijalni razvoj djece predškolske dobi

Markuš (2009, prema Goleman, 1995) socijalnu kompetenciju smatra dijelom emocionalne inteligencije koja obuhvaća znanje i promišljanje o vlastitim osjećajima, upravljanje osjećajima, donošenje odluka, slaganje s drugima, sposobnost uvjeravanja i vođenja drugih, sposobnost nenasilnog rješavanja sukoba. Sukladno tomu smatra da je “Socijalna kompetentnost složeni konstrukt koji se odnosi na djelotvorno funkcioniranje pojedinca u socijalnom kontekstu uz istovremeno uspješno postizanje osobnih ciljeva” (Markuš, 2009, str. 432). Nadalje, Markuš (prema Mužić, 2008) kao socijalnu kompetentnost navodi prikladan način korištenja socijalnih vještina, socijalnu spretnost, prilagođeno ponašanje i socijalnu prihvaćenost. Socijalna kompetencija se često poistovjećuje sa socijalnim vještinama. Socijalne vještine obuhvaćaju specifična ponašanja poput nenasilnog rješavanja sukoba, tolerantnosti, konstruktivne komunikacije, dok kompetencije određuju način kako se netko koristi navedenim vještinama u socijalnom okruženju. Dijete se odrastajući susreće sa sve složenijim životnim zadacima na koje odgovara različitim oblicima socijalnog ponašanja. Može se reći da je “socijalna kompetentnost rezultat normalnog razvojnog puta djece” (Markuš, 2009, str. 435).

Mikas i Roudi (2012) socijalnu kompetenciju opisuju kao „sposobnost u uspostavljanju i održavanju odgovornog i zrelog društvenog ponašanja koje je u skladu s kronološkom dobi pojedinca, a koje se očituje u ostvarivanju i afirmaciji zadovoljavajućih socijalnih (vršnjačkih) odnosa i uspješnoj realizaciji razvojnih zadataka koji se od njega očekuju“ (Mikas i Roudi, 2012, str. 210). Nadalje, autori Ferić, Kranželić-Tavra (2005) ukazuju na važnost usvajanja socijalnih vještina pri čemu ističu povezanost socijalnih vještina s podržavanjem prosocijalnog ponašanja i „promicanjem pozitivnog razvoja“ (Ferić, Kranželić-Tavra, 2005, str. 138).

Socijalne vještine i socijalne kompetencije nisu urođene već ih djeca uče u socijalnom okruženju. Vasta i suradnici (1997) ističu kako se velik dio ljudskog ponašanja, posebice prosocijalno ponašanje ne dobiva rođenjem, već se stječe. Iz toga proizlazi iznimno važna uloga odraslih, osobito obitelji i odgojno obrazovnih djelatnika te socijalnog okruženja u kojem djeca odrastaju (Župančić, 2020; prema Vasta i sur., 1997). U nekoliko istraživanja potvrđena je korelacija između dječjeg socio-emocionalnog razvoja i akademskih postignuća. Tako Nix i suradnici (2013) ističu kako dječja socio-emocionalna kompetentnost izravno utječe na uključenost djece u učenje, te im na taj način olakšava sadašnja i buduća akademska

postignuća. Oni navode da je djeci potrebna socioemocionalna podrška kako bi ostvarili dobra akademska postignuća (Alzahrani i sur., 2019; prema Nix i sur., 2013). Longitudinalno istraživanje s Harvarda koje je trajalo 80 godina pokazuje da je za kvalitetan i uspješan život potreban kvalitetan odnos s drugim ljudima (Župančić, 2020). Brojni pokazatelji govore kako socijalno kompetentna djeca posjeduju veće samopouzdanje, stvaraju kvalitetne odnose, imaju bolju komunikaciju te postižu bolji razvoj u raznim područjima (Župančić, 2020). Može se zaključiti da socijalna kompetencija koju karakterizira suradnja, rješavanje problema, empatija i kvalitetni odnosi s drugima, uz postizanje vlastitih ciljeva, prepoznavanje vlastitih i tuđih potreba djeluje na sve aspekte i kvalitetu života (Župančić, 2020).

Temeljem navedenih rezultata istraživanja u svijetu su nastali brojni programi koji implementiraju znanja iz različitih područja razvojne psihologije, neuro znanosti i odgojno obrazovnih znanosti, a imaju za cilj razvijanje socijalne i emocionalne kompetentnosti. Ovi programi razvijaju različite emocionalne i socijalne vještine poput prepoznavanja vlastitih i tuđih emocija, komunikacijske vještine, vještine rješavanja problema i donošenja odluka, kooperativnost, sposobnost gledanja situacije iz perspektive drugih, empatiju (Markuš, 2009).

4. Socio-emocionalno učenje

Tijekom proteklih nekoliko desetljeća došlo je do značajnog razvoja na području socio-emocionalnog obrazovanja. Čovjekov pozitivan razvoj, podržavajuće društvene skupine i zajednice te smisleno obrazovanje se sve više smatraju imperativom. Većina istraživanja programa socijalnog i emocionalnog učenja dogodila se u SAD-u, potaknuta osnivanjem Collaborative for Social and Emotional Learning (CASEL) (Cefai i sur., 2018, str. 30). Zanimanje za socijalne kompetencije se intenziviralo u drugoj polovici dvadesetog stoljeća. Cefai i suradnici (2018) navode kako postoje jasni i dosljedni dokazi o pozitivnom utjecaju socijalnog i emocionalnog obrazovanja na socijalne, emocionalne i kognitivne ishode. Zaključak je donesen na temelju opsežnog pregleda međunarodnih istraživanja koji su uključili dubinsku analizu trinaest preglednih studija i meta analiza i brojnih dodatnih pregleda, istraživanja i izvješća, među kojima nekoliko iz Europe (Cefai i sur., 2018, str. 9). Studije pokazuju da socio-emocionalne varijable imaju značajan utjecaj na dobrobit u

djetinjstvu i dalje u životu (Alzahrani i sur., 2019; prema Greenberg i sur., 2003. i Jones i sur., 2015), dok obrazovni djelatnici navode kako je “sposobnost reguliranja emocija i ponašanja najvažnija komponenta spremnosti za školu” (Rimm-Kaufman i sur., 2009, str. 958)

Alzahrani i suradnici (2019; prema Durlak i sur., 2015) definiraju socio-emocionalno učenje kao „*poticanje socijalnih i emocionalnih kompetencija kroz eksplicitne upute i učenje usmjereno na učenika, te pristupe koji pomažu učenicima uključivanje u proces učenja i razvoj analitičkih, komunikacijskih i suradničkih vještina.*“ (Alzahrani i sur., 2019; prema Durlak i sur., 2015, str. 144).

Vještine socio-emocionalnog učenja (SEU) koje se razvijaju u ranom djetinjstvu pokazuju osobitu prilagodljivost i snažno su povezane s kasnijim društvenim, akademskim, kognitivnim i zdravstvenim ishodima. navode da uključivanje djece rane i predškolske dobi u SEU doprinosi njihovoj spremnosti za školu te budućoj uključenosti u učenje i akademski uspjeh. Istraživači su ustanovili da SEU u ranoj dobi promiče dječji kognitivni razvoj i unapređuje školsko učenje. Socio-emocionalne vještine su povezane s dječjim uspjehom ili neuspjehom u socijalizaciji, spremnosti za školu, akademskim postignućem, učenjem i drugim izazovima (Alzahrani i sur., 2019; prema Nix i sur., 2013). Djeca koja pokazuju nisku socijalnu kompetentnost se suočavaju s teškoćama prilagodbe u školi jer sposobnost emocionalne regulacije utječe na prilagodbu i usredotočenost na učenje. Sposobnost regulacije emocija djece rane i predškolske dobi može predvidjeti njihova akademska postignuća tijekom vrtića i kasnijih školskih godina, a socio-emocionalne kompetencije mogu povećati i poboljšati akademski uspjeh (Alzahrani i sur., 2019; prema Denham i sur., 2012).

Temeljem istraživanja kreirani su brojni programi koji se temelje na spoznajama razvojne psihologije i pedagogije. Jedan od programa čiji je idejni začetnik dr. James Comer nastao je 60-tih godina u *Centru za proučavanje djece* na Medicinskom fakultetu Yale. Comer je sa svojim suradnicima započeo program podrške cjelovitom pristupu djeci u dvije škole u New Haven Connecticut. Istraživanje je trajalo do ranih 80-tih. Zabilježen je značajan pad problema u ponašanju i premašen nacionalni prosjek u akademskom uspjehu. Uslijedila su istraživanja u školama koja su potvrdila dobiti cjelovitog pristupa djeci koji je uključivao socio-emocionalno učenje (<https://casel.org/about-us/our-history/>).

Nadovezujući se na ova istraživanja 1994. godine je pokrenuta multidisciplinarna suradnja (CASEL - Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning) koja je uključivala istraživače i stručnjake iz različitih područja. Nastao je koncept SEL (Socio-

Emotional Learning) koji je imao za cilj integrirati socio-emocionalno učenje u školski kurikulum i postizanje cjelovitog razvoja. Tako je nastala podjela na pet temeljnih kompetencija socio-emocionalnog učenja: pojam o sebi ili samosvijest, samoregulacija ili učinkovito reguliranje vlastitih misli i emocija, društvena svijest ili sposobnost empatije i razumijevanja različitih društvenih sredina i normi ponašanja, socijalne vještine iniciranja i održavanja zdravih odnosa te odgovorno donošenje odluka (Mondi i sur., 2020; prema CASEL, 2012). Socijalno i emocionalno kompetentni pojedinci češće imaju visoka akademska i profesionalna postignuća, te aktivno pridonose razvoju uže i šire zajednice. Nadalje, imaju sposobnosti i vještine prepoznati svoje jake strane, postavljaju realne ciljeve i planiraju njihovo postizanje, uspješno rješavaju probleme, poštuju mišljenje drugih i uspostavljaju kvalitetne odnose (<https://casel.org/fundamentals-of-sel/>).

Mondi i suradnici (2021) su proveli istraživanje o poticanju socio-emocionalnog učenja u ranom djetinjstvu. Oni navode još jedan program socio-emocionalnog učenja koji je rasprostranjen diljem svijeta pod nazivom PATHS (Promoting Alternative Thinking Strategies) ili promicanje alternativnih strategija mišljenja. Temelji se na ABCD (afektivno-bihevioralno-kognitivno-dinamičkom) modelu razvoja koji su razvili Greenberg i Kusche (1993). Model sugerira da emocionalni razvoj prethodi drugim kognitivnim i jezičnim vještinama, te da je uspješan razvoj regulacije emocija temelj za razvoj širokog spektra društvenih kompetencija koje su ključne za školski uspjeh (Mondi i sur., 2020; prema Hamre i sur., 2012).

Kurikulum se sastoji od četiri konceptualna dijela: razumijevanje emocija, samokontrola, rješavanje socijalnih problema te odnosi s vršnjacima i samopoštovanje (<http://www.pathseducation.co.uk/what-is-paths/paths-curriculum/>). Cjeline su integrirane u teme koje jednom tjedno provode odgojitelji tijekom grupnog vremena u krugu, a usredotočuju se na znanje o emocijama, regulaciju emocija, prosocijalne vještine i rješavanje problema (Mondi i sur., 2020). Evaluacije programa pokazuju da implementacija PATHS-a povećava sposobnost razumijevanja socijalnih odnosa, razvija strategije rješavanja problema, smanjuje broj agresivnih ponašanja djece te povećava sposobnost razumijevanja i prepoznavanja emocija (Rezić, 2006).

5. Utjecaj glazbe na socio-emocionalni razvoj djece

Nikolić i Ruškan (2021) provele su istraživanje o utjecaju glazbenog obrazovanja na socio-emocionalni razvoj djece rane i predškolske, te školske dobi. Analizom empirijskih istraživanja pokazalo se kako je uključenost djece u grupne oblike glazbenog obrazovanja pozitivno utjecalo na njihov socio-emocionalni razvoj. Uočeni su pozitivni doprinosi na razvoj samoregulacije i prosocijalnog ponašanja djece predškolske dobi. Kod djece koja su bila u pojačanom glazbenom programu uočen je porast samopoštovanja, samoučinkovitosti, akademskog samopoimanja i pozitivnijeg doživljavanja socijalnog aspekta školovanja. Također je uočen utjecaj glazbe na socijalne kompetencije djece školske dobi poput prosocijalnih vještina, te smanjenje agresivnog i problematičnog ponašanja. Autorice navode kako još nije objašnjena priroda ovog utjecaja te da nije moguće zaključiti koji oblici glazbenog obrazovanja, koliko često i kojeg intenziteta utječu na socio-emocionalni razvoj. Ipak, jedna zajednička varijabla povezuje istraživanja u kojima je vidljiv pozitivan učinak glazbe, a odnosi se na grupne oblike glazbenih aktivnosti. Saznanja koja proistječu iz ovog istraživanja su poticaj odgojiteljima i učiteljima na intenzivnije i učestalije provođenje grupnih glazbenih aktivnosti kako bi djelovali na razvoj njihovih osobnih socijalnih i emocionalnih kompetencija te postizanje zajedništva u odgojnoj skupini (Nikolić i Ruškan, 2021).

Kirschner i Tomasello (2009) navode kako ljudska sposobnost sinkroniziranja pokreta s vanjskim akustičnim ritmom omogućava ljudima stvaranje glazbe i plesa. Pretpostavlja se da su prvotno nastale u ljudskim kulturama kao fundamentalno društvene aktivnosti. Istraživanje uključuje predškolsku djecu tri dobne skupine (2,5; 3,5 i 4,5 godine) te pruža dokaze kako sviranje bubnjeva sa socijalnim partnerima dovodi do sinkroniziranja tempa i ritma i izaziva specifičnu ljudsku motivaciju za sinkronizacijom pokreta tijekom zajedničke ritmičke aktivnosti.

Isti autori (2010) smatraju da je glazba evoluirala u alat koji potiče društveno povezivanje i grupnu koheziju, te povećava prosocijalnu povezanost, zajedništvo i suradnju. Kao podršku ovoj teoriji navode kako zajedničko muziciranje četverogodišnjaka povećava kasnije spontano suradničko i prosocijalno ponašanje u odnosu na kontrolnu grupu s istom razinom socijalne i jezične interakcije, ali bez glazbe. Kao zaključak ističu da zajedničko stvaranje glazbe koje uključuje zajedničko pjevanje i plesanje potiče sudionike održati stalnu

audiovizualnu reprezentaciju kolektivne namjere i zajedničkog cilja vokalizacije i kretanja u vremenu. Time se zadovoljava intrinzična ljudska želja za dijeljenjem emocija, iskustva i aktivnosti s drugima (Kirschner i Tomasello, 2010). Williams (2018) i Yetti (2021) navode da su koordinirane ritmičke aktivnosti pokretom u predškolskoj dobi učinkovit pristup u podržavanju neuroloških osnova samoregulacije.

6. Glazbene aktivnosti u radu s djecom rane i predškolske dobi

Glazba posjeduje visoko učinkoviti potencijal za odgoj djeteta rane i predškolske dobi. Poticanjem glazbenih kreativnih sposobnosti djece doprinosi se kognitivnom, emocionalnom, socijalnom i motoričkom razvoju, odnosno holističkom razvoju. Ukoliko je djetetu često dostupna glazba ponuđena na različite načine ono će je prihvatiti i aktivno sudjelovati u glazbenim aktivnostima (Habuš Rončević, 2014), što je i temeljni zadatak glazbenog odgoja djece rane i predškolske dobi.

Kako bi djeci omogućio doživljaj glazbe i približio je na pristupačan način, odgojitelj u svom radu bira različite metodičke pristupe primjerene dobi djece. Pristupačnost i primjerenost sadržaja glazbenih aktivnosti djetetovoj dobi kao i stimulativno prostorno-materijalno okruženje pružaju mogućnost za posredovanje glazbene umjetnosti.

Glazbene aktivnosti, zbog svog karaktera, pripadaju u skupinu vođenih aktivnosti, a koriste se svakodnevno u ustanovama rane i predškolske dobi. Gospodnetić (2015, str. 60) ističe šest vrsta aktivnosti koje su najzastupljenije u ustanovama ranog i predškolskog odgoja: „igre s pjevanjem, obrada i ponavljanje pjesme, obrada i ponavljanje brojalice, aktivno slušanje glazbe, poticanje dječjeg stvaralaštva i sviranje na udaraljkama.“

Suvremena metodička terminologija nalaže korištenje suvremenih pojmova te se za razliku od pojmova obrada pjesme/brojalice, koriste pojmovi upoznavanje, usvajanje, utvrđivanje, ponavljanje pjesme/brojalice (Bačlija Sušić, 2018; Herzog, Bačlija Sušić i Županić Benić, 2018).

Igre s pjevanjem predstavljaju vrstu pokretnih igara s pravilima koje se primjenjuju tijekom izvođenja. Djeca pjevaju jednostavan napjev i prate ga pokretima (Milinović, 2015).

Usvajanje pjesme odvija se postepeno. U početku se biraju one manjeg opsega s tekstom koji je blizak djeci. Bitna je primjerenost, estetska kvaliteta te melodijska i ritmička zanimljivost (Milinović, 2015).

Brojalice predstavljaju vrstu ritmičkog govora. Pripadaju glazbi jer posjeduju sve elemente osim melodije i harmonije. Gospodnetić (2015) ih je podijelila u tri kategorije: brojalice sa smislom i bez smisla, brojalice u mješovitoj mjeri i brojalice s melodijom.

Sviranje na udaraljka obogaćuje dječji doživljaj pjesme ili brojalice izvođenjem ritma ili melodije. Korištenjem različitih udaraljki djeca upoznaju njihova svojstva, uče ih imenovati i istraživati zvukove koje proizvode.

Aktivno slušanje estetski kvalitetne glazbe važno je za razvoj dječje glazbene osjetljivosti. Zbog toga je bitna uloga odgojitelja u izboru glazbe koju nudi djeci. Kvalitetno odabrana glazba stvara doživljaj i pruža mogućnost približavanja djeteta glazbenoj umjetnosti.

Dječje glazbeno stvaralaštvo potiče se na različite načine, a Gospodnetić (2015) predlaže slušanje glazbe uz ples, kretanje uz ritmizirani govor, ples bez glazbe, slušanje glazbe uz likovni izraz, izgovaranje slogova, mijenjanje ritma, komponiranje melodije, pjevani govor, sviranje po tijelu, izrada zvečki, mali orkestar, ozvučena priča ili pjesma, promjena tempa...

Bačlija Sušić i Fišer (2016) navode kako djeca rane i predškolske dobi pokazuju velik interes za istraživanje zvukova različitih tradicijskih instrumenata i njihovu upotrebu pri sviranju. Svakodnevnom primjenom tradicijske glazbe poput brojalica, dječjih pjesmica i igara s pjevanjem uz korištenje tradicijskih instrumenata, potiče se spontanost, stvaralačka mašta i kreativnost te proširuje njihov emotivni doživljaj glazbe.

7. Nacrt akcijskog istraživanja

7.1. Kontekst istraživanja i sudionici istraživanja

Istraživanje je provedeno u školskoj godini 2020./2021. u predškolskoj ustanovi Grada Zagreba. U istraživanju sudjeluju djeca starije vrtičke skupine u dobi od 5 do 7 godina, od kojih je 13 djevojčica i 14 dječaka. U grupi rade tri odgojitelja.

7.2. Problem i cilj istraživanja

Temeljni problem koji je inicirao provođenje akcijskog istraživanja (AI) predstavlja uočeni nedostatak grupne kohezije te socio-emocionalnih kompetencija poput emocionalne regulacije i samoregulacije, suradničkog ponašanja, sposobnosti preusmjerenja ponašanja, prihvaćanja različitosti te konstruktivnog rješavanja sukoba.

Temeljem navedenog problema postavljen je cilj akcijskog istraživanja - glazbenim aktivnostima pridonijeti socio-emocionalnim kompetencijama djece u grupi.

7.3. Istraživačka pitanja

1. Utječu li glazbene aktivnosti na grupnu koheziju i ozračje u grupi?
2. Kako glazbene aktivnosti djeluju na socio-emocionalne interakcije djece i inkluziju?
3. Doprinose li glazbene aktivnosti emocionalnoj regulaciji i svjesnosti emocija?
4. Kako glazbene aktivnosti doprinose vještinama dogovaranja, suradnje i rješavanja problema?

7.4. Instrumenti akcijskog istraživanja

Tijek provođenja aktivnosti pratio se i dokumentirao putem istraživačkog, odnosno refleksivnog dnevnika te video zapisa i fotografija. Temeljem sudjelujućeg i sustavnog promatranja, bilježen je tijek provođenja aktivnosti. S obzirom da istraživač nije dobio dopuštenje od svih roditelja, u radu nisu prikazane fotografije koje su predstavljale sastavni dio istraživačkog dnevnika.

8. Tijek istraživanja

8.1. Inicijalno stanje skupine

Starija skupina s 27 upisane djece od kojih dvoje djece ima poremećaje iz autističnog spektra, dvoje ADHD spektra dok petero djece ima poremećaj govorno jezičnog razvoja. Ostala djeca se od strane stručne službe vode kao neuro-tipična i djeca s urednim razvojem.

U skupini je došlo do promjene odgojitelja i upisano je petero nove djece. Nova situacija predstavlja izazov cijeloj skupini, a osobito djeci s teškoćama. Primjećuje se nepovjerenje i izbjegavanje nove djece. Također je primjećen nedostatak grupne kohezije, manjak socio-emocionalnih kompetencija poput samoregulacije, suradničkog ponašanja, sposobnosti reguliranja i preusmjeravanja ponašanja, prihvatanja različitosti i konstruktivnog rješavanja sukoba.

Dječak G.Š. (7) autističnog spektra teškoća u skupini boravi 3 dana po 4 sata. Paralelno pohađa i druge metode rehabilitacije. Govor je slabo razvijen i rijetko ga koristi. Komunikaciju uspostavlja dodirrom i gestama. Razumije situacije i odnose u skupini. Najviše teškoća mu stvara boravak na zraku i određene frekvencije zvukova, te uključivanje u interakcije s djecom. Zanimaju ga udaraljke u glazbenom centru. Dječak ima dobar ritmički i melodijski senzibilitet koji se primjećuje tijekom glazbenih i scenskih aktivnosti u koje se rado uključuje.

Provode se aktivnosti uključivanja djece s teškoćama u aktivnosti grupe i jačanje grupne kohezije. Odgojitelji primjećuju da sva djeca vole glazbene aktivnosti te iniciraju komunikaciju glazbom i različite glazbene aktivnosti. Problem stvara oskudna ponuda materijala i sredstava za istraživanje zvuka i glazbeno izražavanje, kao i njihova nestrukturiranost. Dodatnim opremanjem glazbenog centra inicira se obogaćivanje materijalnog konteksta i stvaranje poticaja za prvu etapu akcijskog istraživanja - provođenje različitih vrsta glazbenih aktivnosti u svrhu jačanja grupne kohezije.

8.2. Prva etapa akcijskog istraživanja - jačanje grupne povezanosti

U prvoj etapi istraživanja koja je trajala od kraja listopada do kraja studenog, istraživalo se kako provođenje različitih vrsta glazbenih aktivnosti poput pjesmica, brojalica, igara s pjevanjem te pokreta i plesa utječu na uspostavljanje prihvaćajućih socio-emocionalnih interakcija, prosocijalno ponašanje i grupnu koheziju. Uočeno je da grupne glazbene aktivnosti stvaraju ozračje zajedništva.

U skupini je primijećen manjak glazbenih instrumenata koji dovodi do situacija čekanja na red te gubitka koncentracije i interesa za aktivnost. Zato je u suradnji s roditeljima dogovoreno prikupljanje drvenih štapova koji su zajedno s djecom pretvoreni u udaraljke. Roditelji su donirali i praporce te su napravljeni dodatni instrumenti. Također, od plastičnih kantica su napravljeni bubnjevi. Glazbeni centar je premješten pored centra građenja te je dobio više prostora. Instrumenti su sortirani i složeni u drvene kutije.

8.2.1. Planirane aktivnosti

Sukladno postavljenom cilju i istraživačkim pitanjima odgojitelji izrađuju okvirni plan aktivnosti prve etape istraživanja. Planiraju se glazbene aktivnosti usvajanja i ponavljanja dječjih pjesmica i brojalica različitim metodičkim postupcima: pjevanje uz pratnju gitare, ponavljanje brojalica, samostalno sviranje Orffovim instrumentarijem, sviranje u paru udaraljka, sviranje po tijelu, igre s pjevanjem, pokretne i plesne igre. Aktivnosti se planiraju provoditi jednom tjedno.

U cilju jačanja grupne povezanosti planiraju se provesti sljedeće aktivnosti:

- Usvajanje nove pjesme *Jabučice crvena*
- Plesanje u parovima
- Igra s pjevanjem *Mali bratec Ivo i mala Marica*
- Plesna koreografija nove igre s pjevanjem
- Upoznavanje s novom brojalicom: *Kesten*
- Pokretna igra *Vrući kesten*
- Pokretna igra: *Glazbeni kipovi*
- Pokretno plesna igra: *Pokaži ritam*
- Kretanje u ritmu glazbe različitim dijelovima tijela

8.2.2. Provedene aktivnosti

Od provedenih oblika glazbenih aktivnosti u radu će biti prikazan samo dio provedenih aktivnosti. Naime, neke aktivnosti su se ponavljale te je bilo potrebno izvjesno vrijeme za njihovo usvajanje. Radi boljeg pregleda provedenih aktivnosti, uz opis aktivnosti koje su detaljnije bilježene u istraživačkom dnevniku kao i opažanja te promišljanja istraživača, provedene aktivnosti su prikazane u tablicama u kojima je za svaku aktivnost naveden i njezin cilj sukladno temeljnom cilju istraživanja i pojedine etape istraživanja.

Tablica broj 1.

Naziv aktivnosti	Usvajanje nove pjesme <i>Jabučice crvena</i>
Opis aktivnosti	Uvodni dio: Igra pogađanja zagonetni predmet Glavni dio: Usvajanje riječi pjesme i pjevanje uz pratnju gitare Završni dio: Plesanje u parovima uz novu pjesmu
Cilj aktivnosti	- stvaranje ugodne i prihvaćajuće atmosfere- poticanje suradnje i grupne povezanosti- razvoj strpljivosti i samoregulacije- usklađivanje s ostalom djecom tijekom izvođenja pjesme i plesa- usvajanje riječi, ritma i melodije pjesme
Istraživački dnevnik	U jutarnjim aktivnostima su djeca izrađivala voćnu salatu, rezala i ljepila jabučice od kolača na kartonski model drveta na zidu. Nakon doručka djeca se okupljaju na tepihu. Odgojitelj je pripremio iznenađenje u platnenoj vrećici. Djeca po mirisu i opipu pokušavaju pogoditi što se nalazi u vrećici. Nakon što pogode, odgojitelj svira novu pjesmu uz pratnju gitare. Djeca postupno uče riječi pjesme. Pjesmu ponavljamo nekoliko puta na različite načine: pljeskanjem u metru, lupkanjem koljena, poskakivanjem i na kraju pokretom i plesom. U skupini vlada ugodno ozračje. Tijekom pogađanja zagonetnog predmeta, djeca su strpljiva i čekaju svoj red. Dječak G.Š. gleda aktivnost sa sigurne udaljenosti, a potom prilazi i sjeda u krug. Sudjeluje u aktivnosti smijući se i promatrajući druge. Zajedničko pjevanje i ritmiziranje zahtijeva usklađivanje pojedinca s grupom u melodiji, tekstu i ritmu. Također za plesanje u parovima je potrebno uskladiti se s partnerom i surađivati. Djeca su fokusirana i motivirana, te ustrajna u aktivnosti. Opušteni su, spontani i živahni.

Tablica broj 2.

Naziv aktivnosti	Igra s pjevanjem <i>Mali bratec Ivo i mala Marica</i>
Opis aktivnosti	Uvodni dio: <i>Priča o Ivi i Marici</i> koji su posjetili baku i brali jabuke u voćnjaku uz aplikacije i pjesmu Glavni dio: Pjevanje i plesanje u parovima u formaciji kolone, te oponašanje branja jabuka Završni dio: Čašćenje štrudlom od jabuka
Cilj aktivnosti	- stvaranje ugodnog i opuštenog ozračja - poticanje strpljivosti i regulacije - razvoj suradnje i grupne povezanosti - usklađivanje s partnerom te s ostalim parovima kretanjem u koloni - praćenje uputa, usmjeravanje pažnje i pamćenje pokreta
Istraživački dnevnik	Djevojčica L.R. je posjetila baku na selu, te donijela košaru jabuka. Potaknut je razgovor u grupi, što se sve može napraviti od jabuka. Djeca su izjavila da vole štrudlu od jabuka. P.Č. zapisuje na papir što nam je sve potrebno. Dogovaramo tko će što donijeti. Idući dan u jutarnjem okupljanju pripremamo jabuke i tijesto za štrudlu. Dio djece riba jabuke, a dio miješa brašno, vodu, ulje i razvlači tijesto. Djeca uživaju u aktivnosti uz opuštajuću glazbu. Nakon doručka, štrudla je gotova i odnosimo je u kuhinju na pečenje. Djeca se okupljaju u krugu i započinje glavna aktivnost. Odgojitelj pripovijeda priču prema slikama i govori riječi pjesme <i>Mali bratec Ivo</i>, a potom i pjeva uz gitaru. Na uputu odgojitelja, djeca biraju partnera i formiraju kolonu. Odgojitelj demonstrira dijelove koreografije. Djeca plešu uz pjevanje i glazbu. Potrebno je nekoliko ponavljanja dok se uskladi ritam, melodija, tekst i pokret. U početku se primjećuje nespretnost, nekoordiniranost i nesigurnost, popraćene smijehom. Vježbanjem dolazi do boljeg usklađivanja. Vidljiv je osjećaj ponosa i samopouzdanja. Dječak G.Š. u početku promatra, a na poticaj se uključuje u aktivnost i pleše u paru s djevojčicom A.G. Vidljivo je koncentriran i usredotočen tijekom usklađivanja u plesu i jako ponosan po završetku. Lako i brzo pamti riječi pjesme i točno je izvodi.

Tablica broj 3.

Naziv aktivnosti	Upoznavanje s novom brojalicom: <i>Kesten</i>
Opis aktivnosti	Uvodni dio: <i>Legenda o kestenu</i> Glavni dio: Usvajanje stihova nove brojalice <i>Kesten</i> Završni dio: Pokretna igra <i>Vrući kesten</i>
Cilj aktivnosti	- razvoj strpljivosti i samoregulacije - razvoj pažnje i pamćenja - razvoj ritmičkih sposobnosti - usklađivanje ritma skupine pri zajedničkom izvođenju brojalice - razvoj suradnje i grupne povezanosti
Istraživački dnevnik	Roditelji G.J. su bili s djecom u šumi i skupili košaricu kestenja te ih donijeli u vrtić. Kestenje smo stavili u istraživački kutić u kojem je već bilo jesenskih plodova, grančica i lišća te potaknuli istraživanje i manipuliranje. Nakon doručka okupljamo se u krugu i odgojiteljica pripovijeda priču <i>Legenda o kestenu</i> . Većina djece pažljivo prati tijek priče, dok su L.R. i J.E. nemirni, ograničene motivacije i slabo fokusirani. Nakon priče recitiramo stihove brojalice uz korištenje drvenih štapića za naglašavanje ritma. L.R. i J.E. reguliraju pažnju jer se moraju fokusirati na ritam skupine. Dječak G.Š. se uključuje na poziv i sjeda u krug. Pažljiv je i reguliran tijekom priče i recitiranja brojalice. Brzo pamti tekst i usklađuje se s ritmom grupe. Usklađivanjem ritma tijekom izvođenja brojalice osjeća se suradnja i grupna povezanost. U završnom dijelu igramo igru <i>Vrući kesten</i> uz novu brojalicu.

Tablica broj 4.

Naziv aktivnosti	Pokretno plesna igra: <i>Pokaži ritam</i>
Opis aktivnosti	Uvodni dio: Glazbeni kipovi Glavni dio: plesna igra <i>Pokaži ritam</i> uz glazbu <i>Okul Öncesi Dans</i> https://www.youtube.com/watch?v=jX8B6Rjf9Bs Završni dio: Kretanje u ritmu glazbe različitim dijelovima tijela
Cilj aktivnosti	- osvijestiti mogućnosti tijela u kretanju - razvoj pažnje i usredotočenosti - uočavanje glavnog dijela i refrena te promjene ritma i tempa - osjetiti različite uloge: voditelj i sudionik - usklađivanje kretanja pojedinca s grupom - osjetiti potporu grupe i zajedništvo - poticati različitost i kreativnost - osjetiti razliku napetosti i opuštenosti tijela
Istraživački dnevnik	Nakon doručka i jutarnjih aktivnosti okupljamo se u krugu. Provodimo kratko zagrijavanje krećući se u ritmu glazbe. Kada glazba prestane djeca se trebaju zaustaviti i postati kipovi. To im je smiješno, ali se trude ostati mirni. Neki oponašaju kretanje prijatelja, dok neki smišljaju svoje načine kretanja. Pažljivo slušaju kada glazba prestane. Odgojitelj upoznaje djecu s novom igrom i objašnjava tijek igre. Djeca plešu u krugu uz glazbenu podlogu – <i>Okul Öncesi Dans</i>. Jedno dijete se nalazi u sredini kruga. Ostali se kreću u krugu prateći metar. Jedno dijete ulazi u sredinu kruga. Kada započne refren pokazuje određeni način kretanja u metru i/ili ritmu. Ostala djeca ponavljaju zadano kretanje. Po završetku refrena, dijete iz sredine kruga odabire drugo dijete koje ponavlja isto. Tempo skladbe se progresivno ubrzava i djeca se moraju kretati sve brže kako bi ga pratila. To im je smiješno i uzbudljivo. S obzirom na ubrzavanje, povremeno gube osjećaj metra skladbe, ali se ubrzo opet usklađuju. U početku su nesigurni pri izvođenju oglednih ritmičkih pokreta u središtu kruga. Ponavljanje doprinosi raznolikosti pokreta, slobodi izražavanja i opuštanju. Usredotočeni su, veseli i motivirani. Usklađuju kretanje, podržavaju jedni druge i surađuju. Dječak G.Š. promatra aktivnost igrajući se za stolom. Nakon nekoliko ponavljanja odlučuje sudjelovati u aktivnosti. Hrabro pristupa središtu kruga. Pogledom traži pomoć pri izvođenju

Naziv aktivnosti	Pokretno plesna igra: <i>Pokaži ritam</i>
	ritmičkog kretanja. Ostali ga bodre i plješću. Uživa u pažnji, smije se i pokazuje znakove uzbuđenosti i ponosa. Slijedi opuštanje u krugu kretanjem određenih dijelova tijela uz glazbu sporijeg i umirujućeg tempa. Odgojitelj daje upute koji dio tijela se isteže i opušta.

8.2.3 Refleksija na provedene aktivnosti 1. etape

Prvi krug istraživanja je započeo krajem listopada i trajao do kraja studenog 2020. Epidemiološka situacija je utjecala na broj prisutne djece u skupini. Trajanje ugovora kolegice pripravnice je doveo do promjene trećeg odgojitelja u skupini. Pridružila nam se druga kolegica, također pripravnica. Ovo je važna informacija jer usklađivanje stilova rada odgojitelja značajno utječe na kvalitetu rada i atmosferu povjerenja u skupini. Nakon početnog usklađivanja, postignuta je dobra sinergija rada.

Kollegice u skupini su ujedno i kritički prijatelji. Praćenjem aktivnosti u okviru prve etape AI kolegice su iznosile svoja zapažanja te na taj način zajedno s istraživačem promišljale o provedenim aktivnostima.

Odgojitelj istraživač navodi da primjenom glazbenih aktivnosti djeca uče uspostavljati prihvaćajuće socio-emocionalne interakcije. Ističe da mu se čini kako zajedničko sudjelovanje u glazbenim aktivnostima snažno povezuje skupinu i stvara bliskost. Provedene glazbene aktivnosti povezuju pojedince u zajednicu u kojoj je u redu biti drugačiji te stvara veselu atmosferu i osjećaj pripadnosti. Ostvaruju se spontane interakcije, suradnja, uvažavanje i svjesnost sebe i drugih. Ritam i pokret koje djeca izvode pruža im osjećaj moći i zadovoljstva. Također, primjećuje potrebu rada na kanaliziranju, reguliranju i izražavanju osjećaja djece.

Kritički prijatelj broj 1 primjećuje da dječak G.Š. rado sudjeluje u glazbenim aktivnostima i samostalno se uključuje u njih. Isto tako uočava da su ostala djeca jako empatična prema njemu te da su ga glazbene aktivnosti uspjele potaknuti na interakcije s drugom djecom i proširiti krugove komunikacije. S obzirom na uočene sukobe i neslaganja među djecom do kojih je povremeno dolazilo, kritički prijatelj broj 1 ukazuje da treba poraditi na razvoju vještina rješavanja sukoba.

Kritički prijatelj broj 2 je uočio da pravila plesa, ritmičkih zadataka i plesnih formacija dovode djecu u međusobni kontakt i blisku suradnju što utječe na usklađivanje i usvajanje poželjnih ponašanja. Smatra da je to doprinijelo jačanju socijalnih vještina djece, osjećaju grupne pripadnosti i radost u zajedničkom druženju. Kritički prijatelj broj 2 se također osvrnuo na dječaka G.Š. i istaknuo njegov napredak u govornoj komunikaciji kojemu je osobito doprinijelo izvođenje pjesmica i brojalica.

Nakon provedenih glazbenih aktivnosti uočeni su pomaci u socijalnim interakcijama djece. Nova djeca pronalaze svoje mjesto u skupini te nastaju nova prijateljstva. Promatrajući igru tijekom dana primjećujemo da nitko nije isključen, izražena je empatije i briga o prijateljima, te suradničko ponašanje. Tome je doprinijela senzibilizacija na prisutnost djece s teškoćama, prihvaćanje različitosti i razumijevanje drugačijih potreba svakog djeteta. Dječak G.Š. više ulazi u neverbalne interakcije s djecom koja primjećuju njegove sposobnosti poput kreativnog građenja i konstruiranja, dobrog pamćenja i uočavanja detalja. Osobito mu je privržen dječak J.P. koji pokazuje veliku empatiju i prosocijalne vještine. Često poziva G.Š. u igru te ga želi uključiti u razne aktivnosti. U početku je G.Š. nepovjerljiv, no uskoro prihvaća prijateljstvo i pozive na igru. Ovo primjećuju i podržavaju i ostala djeca te se krugovi interakcija šire.

Kroz razgovor s kritičkim prijateljima zaključeno je da je potrebno poraditi na emocionalnoj regulaciji, proširiti repertoar izražavanja osjećaja i konstruktivnom rješavanju sukoba.

8.3. Druga etapa akcijskog istraživanja - emocionalna svjesnost

Polazeći od spoznaja dobivenih temeljem provedene prve etape AI, postavljen je plan za iduću etapu istraživanja koja je usmjerena na emocionalnu regulaciju, proširivanje repertoara iskazivanja osjećaja kreativnim izražavanjem i poticanje konstruktivnog rješavanja sukoba.

Uz poticanje slobodnih, spontanih i improviziranih pokreta tijelom, planira se potaknuti izražavanje osjećaja korištenjem različitih glazbenih žanrova.

Sukladno postavljenim ciljevima odgojitelji izrađuju okvirni plan aktivnosti druge etape istraživanja. Aktivnosti se nastavljaju provoditi krajem veljače, jednom tjedno usvajanjem novih sadržaja te ponavljanjem poznatih aktivnosti prema interesu djece.

Planirane aktivnosti za ostvarivanje ciljeva druge etape istraživanja:

- *Šalji dalje zvuk*
- *Predstavi se pokretom*
- *Tresem se*
- *Opušteno - napeto*
- *Što priča ova glazba*
- *Pogodi osjećaj i pokaži ga pokretom*
- *Glazbeni poligon*
- *Reci to pokretom*

8.3.1. Provedene aktivnosti 2. etape istraživanja

Tablica broj 5.

Naziv aktivnosti	Istraživačka aktivnost: <i>Tresem se</i>
Opis aktivnosti	Uvodni dio: Šalji dalje ritam Glavni dio: Slušanje bubnjeva i trešnja tijelom u mjestu Završni dio: Opuštanje uz vježbe disanja
Cilj aktivnosti	- pamćenje i koncentracija - svjesnost različitih osjećaja u tijelu - slobodno izražavanje osjećaja - kanaliziranje i reguliranje osjećaja - povezanosti tijela i osjećaja - opuštanje i svjesnost tijela
Istraživački dnevnik	Djeca pokazuju znakove napetosti i tjeskobe vezane uz potres koji su doživjeli u prosincu. Povremeno razgovaraju i dijele osjećaje zabrinutosti. U grupi se provodi igra <i>Zeko u rupu</i> u kojoj je cilj brzo se sakriti na sigurno mjesto. Kolegica je osmislila priču <i>Veliki div</i> u kojoj sudjeluju djeca, a govori o potresu i suočavanju sa strahom. Odlučuje se isprobati tehnika <i>TRE (trauma releasing exercises)</i> u kojoj se uz zvukove bubnjeva trese tijelom i otpušta stres i napetost. Nakon doručka dogovara se odlazak u dvoranu gdje ima više prostora. Kao uvodnu aktivnost za opuštanje i koncentraciju igra se igra <i>Šalji dalje ritam</i>. Primjećuje se da djeca s govornim teškoćama otežano ponavljaju ritam. Potom su dane upute za igru <i>Tresem se</i>. Ova je igra već djeci poznata. U početku im je smiješna i veći dio vremena promatraju druge i smiju se. Pokušavaju se uskladiti. Dječak F.J. osobito uživa u ovoj igri i često pita kada ćemo je opet igrati. Daje se uputa da promatraju svoje tijelo, te pokažu kako se tijelo i sve oko njih trese kada je potres. Koncentriraju se i dopuštaju tijelu da oslobodi napetost. Neki zatvaraju oči, a drugi se tresu otvorenih očiju. Aktivnost traje desetak minuta i tiho se čeka dok svi prestanu. Duboko dišu i prate senzacije u tijelu. Nakon ove aktivnosti atmosfera je smirena i opuštena. U idućim danima se ne osjeća prisutnost napetosti i tjeskobe vezane uz potres. Ta ih tema više ne zanima.

Tablica broj 6.

Naziv aktivnosti	Istraživačka aktivnost: <i>Pogodi osjećaj i pokaži ga pokretom</i>
Opis aktivnosti	Uvodni dio: Ledeni kipovi Glavni dio: Kretanje uz glazbu <i>Kutija puna emocija</i> Završni dio: Opušteno - napeto
Cilj aktivnosti	- svjesnost tijela u pokretu i mirovanju - prepoznavanje različitih osjećaja - osvijestiti da glazba prenosi poruku - povezati osjećaj i pokret - izraziti osjećaj pokretom - osjetiti senzacije i različitu kvalitetu osjećaja u tijelu - osjetiti kvalitetu napetosti i opuštenosti tijela
Istraživački dnevnik	Aktivnost se izvodi u dvorani. Djeca se kratko zagrijavaju uz igru <i>Ledeni kipovi</i>. Za glavnu aktivnost koriste se veliki zvučnici i glazba s CD-a <i>Kutija puna osjećaja</i>. Glazbeni isječci traju 3 do 4 minute. Izmjenjuje se glazba koja prikazuje sreću, tugu, ljutnju, strah. Zadatak je prepoznati koji osjećaj opisuje glazba, imenovati ga i pokazati taj osjećaj tijelom u pokretu. Na kraju trebaju leći, disati i osjetiti opuštenost / napetost tijela. U početku su nesigurni. Promatraju reakcije druge djece i odgojitelja. Kako aktivnost odmiče, sve bolje razumiju zadatak. Odlično prepoznaju osjećaje i prilagođavaju način kretanja. Pokazuju i razumiju razliku između pokreta vezanih uz određeni osjećaj. Prikazuju kratke, odrezane i isprekidane pokrete ljutnje. Tugu prikazuju zaobljenim, sporim, nježnim pokretima. U strahu se kreću bježeći ili se skupljaju i skrivaju. Kada su sretni pokreti su vedri, lepršavi, poskakujući, otvoreni. Dječak G.Š. sluša, promatra i pomalo se kreće. Kada djeca na dvorištu počinju vikati traži da se zatvore prozori. Nakon toga se opušta i samostalno sudjeluje u aktivnosti. Osluškujе ozračje koje glazba pruža i promatra drugu djecu kako plešu. Povratna informacija mame G.Š. je da kod kuće razgovara o osjećajima i imenuje ih. Ocjenjuje to velikim napretkom.

Tablica broj 7.

Naziv aktivnosti	Istraživačka aktivnost: <i>Što priča ova glazba</i>
Opis aktivnosti	Uvodni dio: <i>Šalji dalje pokret</i> Glavni dio: Slušanje i kretanje uz glazbene ulomke: <i>Radetzky March</i> , J. Strauss; <i>Ples šećerne vile</i> , P.I. Tchaikovsky; <i>O Fortuna</i> , C. Orff; <i>Igra labuda</i> , P.I. Tchaikovsky Završni dio: Opuštanje uz umirujuću glazbu <i>Relaxing Guitar Music</i> (https://www.youtube.com/watch?v=ss7EJ-PW2Uk)
Cilj aktivnosti	- prepoznati različite osjećaje o kojima “priča” glazba - izraziti osjećaje pokretom i plesom - svjesnost tijela tijekom različitih osjećaja - reguliranje osjećaja - iskazivanje različitih osjećaja na društveno prihvatljiv način - neverbalna komunikacija plesom i pokretom - povezanost tijela i osjećaja
Istraživački dnevnik	Aktivnost je provedena u dvorani. Kratko zagrijavanje uz igru <i>Šalji dalje pokret</i>, pomaže u koncentraciji i priprema ih za glavnu aktivnost Objašnjavaju se pravila igre <i>Što priča ova glazba</i>. Zadatak je slušati i ispričati pokretom što im govori glazba. Kada glazba stane trebaju se zalediti. Dok slušaju valcer <i>Radetzky March</i>, spontano se kreću u krugu, hvataju u parove ili za ruke u kolo, noge im poskakuju u ritmu, smiju se i uzbuđeni su. <i>Ples šećerne vile</i> iz baleta <i>Orašar</i> ih potiče na kretanje na prstima, saginjanje i šuljanje. Plešu kao da se skrivaju. Izražavaju da je nešto tajanstveno, skrovito. Djevojčica A.G. komentira da je to glazba iz <i>Harry Pottera</i>. <i>O Fortuna</i> iz <i>Carmina Burana</i> diže intenzitet i atmosferu u prostoru. Počinje borba. Dečkima se osobito sviđa ova glazba, ali i neke djevojčice uživaju. Plešu u parovima kao da se bore. U početku bojažljivo, kao da ih je strah iskazati intenzitet osjećaja, potom jasno i odrješito. Prikazuju bitku. Pokreti su oštri, brzi, energični, razlomljeni. <i>Labuđe jezero</i> je kontrast nakon <i>Carmine Burana</i>. Dječak M.B. komentira da je ova glazba “dosadna”. Dječak P.S. je opisuje kao tužnu. Istražuje tužnu glazbu kretanjem i kvalitetom pokreta: sporo, povezano, oblo i mekano. Nakon borbenosti <i>Carmine Burana</i> imaju teškoća s uranjanjem u osjećaj tuge. Djevojčicama se više sviđa nježna glazba

Naziv aktivnosti	Istraživačka aktivnost: <i>Što priča ova glazba</i>
	<i>Labuđeg jezera</i>, a dječacima intenzivnost <i>Carmine Burana</i>. Za kraj se sluša <i>Relaxing Guitar Music</i> za opuštanje i dodir s tijelom i osjećajima koje su proživjeli. G.Š. je u početku napet i zabrinut zbog zvukova iz dvorišta. Traži da se zatvore prozore. Tek nakon toga se opušta i počinje sudjelovati u aktivnostima. Promatra i osluškuje grupu, glazbu i atmosferu. Na glazbu <i>Carmina Burana</i> dopušta da odgojitelj pleše s njim u paru. Napet je i osluškuje glazbu i osjećaje. Proučava djecu i pokrete. Ovo je zahtjevna aktivnost za njega ali je prihvaća i upija informacije. Za vrijeme opuštanja uz smirujuću glazbu opušta se i prati upute o disanju. Dječak G.J. prolazi teško razdoblje razvoda roditelja. Ova aktivnost je okidač za otpuštanje i kanaliziranje emocija. Jasno iskazuje emocije plesom, potpuno uronjen i koncentriran. Za vrijeme aktivnosti opuštanja ima potrebu za osamom i plakanjem što mu omogućuje treći odgojitelj individualno boraveći s njim i dajući mu potporu.

Tablica broj 8.

Naziv aktivnosti	Glazbeno pokretna aktivnost: <i>Glazbeni poligon</i>
Opis aktivnosti	Uvodni dio: Kretanje u ritmu sa zadacima Glavni dio: Glazbeni poligon s obručima uz glazbu <i>Borbolethina</i> Završni dio: Obruč putuje
Cilj aktivnosti	- razvoj pažnje i koncentracije - praćenje uputa - razvoj motoričkog pamćenja - koordinacija pokreta - usklađivanje melodije, ritma i pokreta - usklađivanje kretanja s kretanjem grupe - poticanje suradnje i grupne povezanosti
Istraživački dnevnik	Aktivnost je zamišljena kao sat tjelesnog odgoja s glazbenom temom. Uvodno zagrijavanje je izvođenje pokreta u ritmu glazbe sa zadacima. Djeca hodaju u krugu i na znak moraju ponoviti određeni pokret. Glavna A aktivnost se odvija s cijelom skupinom. U krugu dvorane su postavljeni obruči. Odgojitelj pokazuje način kretanja iz obruča u obruč uz naglašavanje ritma rukama. Kada započne glazbena podloga <i>Borbolethina</i> djeca se u intervalima kreću u jednakom ritmu iz obruča u obruč. Glavni B dio se odvija u dvije skupine. Obruči su razmješteni u dvije kolone na suprotnim krajevima dvorane. Svaka skupina stoji na svojem kraju dvorane. Djeca su označena različitom bojom naljepnice na majici. Na početak glazbe počinju se kretati zadanim ritmom iz glavnog A dijela sata, svaka kolona u suprotnom smjeru. Završni dio sata je smirivanje i opuštanje. Djeca stoje u krugu držeći se za ruke. Obruč putuje s djeteta na dijete bez odvajanja ruku. Moraju zajednički riješiti problem suradnjom. Zahtjevna aktivnost, izazovna je za svu djecu. Zahtijeva sudjelovanje dva odgojitelja. U početku se svako dijete kreće svojim ritmom. Ponavljanjem usvajaju ritam i usklađuju se. Djeca s govorno-jezičnim teškoćama teže usvajaju vježbe ritma. Potrebno je više ponavljanja kako bi svi dobili dovoljno vremena za usklađivanje. Dječak G.Š. vježba uz ostale uz malu pomoć odgojitelja.

Naziv aktivnosti	Glazbeno pokretna aktivnost: <i>Glazbeni poligon</i>
	Smije se i plješće. Na kraju vježbe se vraćaju u kolonu i čekaju svoj red. Djevojčica L.R. gubi koncentraciju i odlazi sjesti nakon dva kruga. Više joj odgovara individualno vježbanje i nepodijeljena pažnja odgojitelja. Obzirom na težinu aktivnosti, planirani B dio aktivnosti je ostavljen za sljedeći put. Završni dio aktivnosti je bio zabavan i opuštajuć. Zahtijeva usklađivanje, međusobnu koordinaciju pokreta i suradnju. Nakon nekoliko neuspješnih pokušaja i malu pomoć odgojitelja, shvatili su kako riješiti problem.

8.3.2. Refleksija na provedene aktivnosti 2. etape istraživanja

Drugi krug istraživanja je trajao od kraja veljače do kraja ožujka 2021. Praćenje je realizirano promatranjem i bilježenjem odgojitelja u dnevnik akcijskog istraživanja te redovitim refleksijama s kolegicama iz skupine koje su ujedno i kritički prijatelji. Refleksije su zapisane u dnevnik akcijskog istraživanja na kraju 2. etape.

Kritički prijatelj broj 1 smatra da su pokret i ples na zabavan i postupan način pomogli regulirati emocionalne reakcije djece tako što pružaju priliku glumiti osjećaje i vježbati regulirati emocije.

Kritički prijatelj broj 2 ističe da mu se čini kako djeca upravo putem kretanja uz glazbu imaju priliku iskazati svoje osjećaje te da je putem glazbe i glazbenih elemenata moguće preusmjeravanje nepoželjnih ponašanja te usvajanje društveno prihvatljivih ponašanja.

Odgojitelj istraživač primjećuje kako kretanje u različitim razinama prostora te različiti načini kretanja i položaja tijela u prostoru doprinose osjećaju ugone i neugode. Zamrzavanje i opuštanje u pojedinim položajima te osluškivanje senzacija tijekom različitih emocija doprinose svjesnosti tijela te osjećaju za smjer i način kretanja. Ritam i pokret koje dijete izvodi osvještavaju pojam o sebi te pružaju osjećaj moći i zadovoljstva vlastitim pokretom. Glazba koja prati kretanje pomaže mu kontrolirati tijelo u prostoru te ono otkriva mogućnosti vlastitog tijela. Pravila plesa, ritmičkih zadataka i plesnih formacija dovode

djecu u međusobni kontakt i blisku suradnju što utječe na usklađivanje i usvajanje poželjnih ponašanja. Kroz plesnu disciplinu uči se kontrolirati i odgađati želje i potrebe.

Promatranjem provedenih aktivnosti uočeno je da su dodatni poticaji izražavanja pokretom i usmjerenost na osjećaje doprinijeli razvoju socio-emocionalnih kompetencija poput prepoznavanja i izražavanja osjećaja umjetničkim izričajem, regulacije osjećaja i samoregulacije te usklađivanja s drugima. Potrebno je još raditi na konstruktivnom rješavanju sukoba, razvojem suradnje i vještina dogovaranja.

Kolegice kritički prijatelji su uočile više spontanosti u dječjim pokretima te slobodu u izražavanju. Na to su dodatno ukazale samoinicirane aktivnosti tijekom kojih su djeca molila odgojiteljice da im ponovno puštaju glazbu koju su koristili pri glazbenim aktivnostima. Tijekom samoorganiziranih aktivnosti uz glazbu i pokret počeli su koristiti druge medije i sredstva izražavanja, poput dramskih elemenata, oblačeći kostime koje su imali na raspolaganju, kreiranjem scene i izvođenjem malih predstava. U skladu sa zaključcima i spoznajama provedenog drugog kruga AI kao i s praćenjem dječjih interesa odlučeno je provođenje treće etape AI

8.4 Treća etapa akcijskog istraživanja - glazbeno dramska improvizacija

Polazeći od dječjih interesa koji su uočeni u drugoj etapi, kreiran je okvirni plan za treću etapu istraživanja. U trećoj etapi je planirano dodatno poticati kreativno izražavanje putem glazbeno-dramske improvizacije što ujedno predstavlja povezivanje različitih umjetničkih područja i medija putem kojih se dijete može izraziti na cjelovit način. Također, u cilju razvoja socio-emocionalnih kompetencija timskog rada, djeca su uključena u planiranje, dogovaranje i donošenje odluka te aktivno sudjelovanje u realizaciji aktivnosti. Aktivnosti se nastavljaju provoditi početkom svibnja i traju do početka lipnja 2021.

Sukladno ciljevima treće etape istraživanja planiraju se aktivnosti

- izbor teksta
- priprema teksta
- improvizacija teksta
- slušanje glazbe
- izbor glazbe
- improvizacija kretanja
- izrada kulisa
- izrada kostima
- izbor uloga
- glazbeno dramska improvizacija pred publikom

8.4.1. Provedene aktivnosti 3. etape akcijskog istraživanja

Tablica broj 9.

Naziv aktivnosti	Izbor i priprema teksta
Opis aktivnosti	Uvodni dio: Izbor teksta Glavni dio: Priprema teksta Završni dio: Improvizacija teksta
Cilj aktivnosti	- sudjelovanje u odlučivanju- davanje prijedloga- vještine dogovaranja- govorni razvoj- uživljanje u osjećaje likova i interpretacija
Istraživački dnevnik	Razgovorom u krugu djeca su navela <i>Neposlušno mače</i>, autora I. Beliševa, kao priču koju žele dramatizirati. To je priča koju su čitali i dramatizirali u studenom. Tekst je jednostavan, lako se pamti i pogodan je za dječje improvizacije. Izrezani su likovi iz priče i postavljeni na kartonske krune koje djeca mogu staviti na čelo. Stalno su prisutni u dramskom centru. Djeca su odlično prihvatila priču i često ju improvizirala u spontanoj igri. Priča se osobito svidjela dječaku G.Š. koji često čita slikovnicu i koristi izrezane aplikacije likova u igri. Pri tome ponavlja govor likova, što je veliko postignuće jer se u vrtiću rijetko služi govorom. Nakon dogovora o izboru teksta, dječak P.S. se javio zapisati uloge i govor likova. Pripremljen je veliki format šeles papira i stavljen na stalak u sobi. Djeca su diktirala govor likova. Zajedno su određene scene prema mjestu radnje. Tako je nastao kratki dramski tekst kojim su se služili tijekom improviziranja. Odlučeno je dodavanje likova životinja kako bi sva djeca imala ulogu u priči. U improvizaciji se nastavilo služiti aplikacijama koje su izrađene u studenom. Kako većina djece želi glumiti, dogovoreno je nekoliko krugova improvizacije u kojima mogu izmjenjivati uloge. Ova faza je trajala cijeli tjedan dok svi nisu glumili u svim ulogama koje su željeli. Djeca su međusobno pomagala, davala upute o izražavanju emocija, glasnoći govora ili jednostavno podsjećala što trebaju reći.

Tablica broj 10.

Naziv aktivnosti	Izbor glazbe i koreografija
Opis aktivnosti	Uvodni dio: Slušanje različitih glazbenih isječaka Glavni dio: Izbor glazbenih isječaka Završni dio: Improvizacija kretanja likova uz glazbu
Cilj aktivnosti	- sudjelovanje u odlučivanju- davanje prijedloga- vještine dogovaranja- uživljanje u osjećaje likova- interpretacija pokretom i plesom
Istraživački dnevnik	Nakon pripreme teksta tražila se primjerena glazba. Slušalo se različite žanrove i primjere glazbe. Dječaci su predlagali modernu glazbu uz koju vole plesati. Djevojčice se nisu složile jer se ne slaže s likovima. U istraživanju glazbe aktivno je korišten YouTube kanal. Na kraju je preslušan CD <i>Kutija puna osjećaja</i> i zaključeno je da su glazbeni isječci odlični za predstavu. Trebalo je još dva dana kako bi se odredilo koji glazbeni isječak ide uz koju scenu priče. Uz pomoć odgojitelja služili su se računalom kako bi odabranu glazbu složili redoslijedom pojavljivanja i mogli je lako koristiti pri improviziranju. Tako je tekstu dodana i glazba. Djeca su ulogama trebala dodati kretanje tijekom određene scene uz glazbu prema emocionalnom raspoloženju likova. U ovoj fazi se vidio napredak u izražavanju emocija pokretom i plesom iz druge etape istraživanja. Ponovo su svi imali priliku isprobati različite uloge i izražavanje pokretom osjećaja znatiželje, straha, tuge, ljutnje i veselja. Ova faza je trajala tjedan dana.

Tablica broj 11.

Naziv aktivnosti	Izrada kulisa i kostima
Opis aktivnosti	Uvodni dio: Dogovor o izradi kulisa i kostima Glavni dio: Priprema materijala i sredstava te izrada rekvizita Završni dio: Postavljanje kulisa i izrada scene
Cilj aktivnosti	- davanje prijedloga - sudjelovanje u odlučivanju - suradnja i dogovaranje - vještine planiranja i podjela rada - poticanje likovnog izražavanja
Istraživački dnevnik	Usporedno s izradom glazbe, dogovorena je izrada kulisa. Zajedno s djecom su istraženi mogući načini izvedbe. Djeca su odredila mjesto radnje i prema tome davala prijedloge kako će se to prikazati. Dogovorena je izrada drveća od kartona koji će predstavljati šumu, kao i kućice u kojoj je živjela maca s djevojčicom. Drveće je isplanirano na način da bude dom za vjeverice, zečeve i ježeve. Roditelji su bili uključeni u pripremu predstave putem WhatsApp grupe te su pomogli nabaviti velike kartone za izradu kulisa. R.R. je nacrtao velika stabla na kartonu, J.K.. cvijeće, a A.G. travu. Kolegica je izrezala, a djeca su kroz tjedan u jutarnjim satima obojala temperama kućicu i ostale rekvizite. Idući korak je bio izrada kostima. Tu je nastao problem jer se željelo da kostimi budu jednostavni, lako izvedivi i ujednačeni. Pomogla je gospođa S.K. koja radi kao krojačica u vrtiću. Ponovo su pomogli roditelji u nabavi materijala za izradu ušiju i repova vjevericama i zečevima, odnosno bodlji za ježeve. Tata L.S. je donio punu kutiju tkanina iz salona namještaja koji su poslužili za izradu kostima. Djeca su davala prijedloge, zajedno odlučivala, surađivala i dogovarala se. Bili su motivirani, angažirani i fokusirani. Dječak G.Š. je aktivno sudjelovao u pripremanju kulisa i promatrao izradu kostima. Ulazio je u interakcije s djecom u različitim aktivnostima u grupi, a najviše u centru građenja i konstruiranja. Iako je vrlo rijetko govorio, interakcija se odvijala neverbalno. Često su ga zvali da im nešto pokaže ili napravi. Bili su vrlo pažljivi i empatični. Imao je ideje koje su se uvažavale i koristile u igri. Samopouzdanje mu je značajno poraslo i osjećao se dijelom grupe. Njegova majka je izrazila oduševljenje napretkom.

Tablica broj 12.

Naziv aktivnosti	Izbor uloga i scenski nastup
Opis aktivnosti	Uvodni dio: Dogovor o načinu dodjele uloga Glavni dio: Uvježbavanje scenskog nastupa Završni dio: Izvedba scenskog nastupa pred publikom
Cilj aktivnosti	- davanje prijedloga i sudjelovanje u odlučivanju - suradnja i dogovaranje - vještine planiranja i podjela uloga - osjećaj sigurnosti i samopouzdanja tijekom javnog nastupa
Istraživački dnevnik	Kada su pripreme rekvizita, scene, glazbe i kostima završene, došao je red na podjelu uloga. Odgojiteljicu koja je provodila AI je bilo strah kako će riješiti taj dio zadatka. U krugu se razgovaralo kako će se raspodijeliti uloge. Bilo je puno prijedloga, želja i mišljenja. Pravi je izazov pronaći rješenje kojima će svi biti zadovoljni. Na kraju je dogovoreno da će svaki put na probama biti izmjena uloga, kao što je to bilo i dosada u slobodnoj improvizaciji. Tako su svi znali sve uloge i kada netko nije prisutan lako ulogu preuzima netko drugi. Rješenje se pokazalo odlično jer su svi znali da će doći na red i imali su prilike probati razne uloge i naći svoje preferencije. Uočeno je da tiša djeca koja su introvertirana nalaze svoje mjesto u predstavi najprije u ulogama bez govora, ali nakon nekoliko proba iskazuju želju za isprobavanjem govornih uloga. Osobito je uživao dječak G.Š. koji je najprije promatrao, a potom i govorio djeci tekst koji bi zaboravila. Samostalno je izabrao ulogu vjeverice koja nema uključen govor. Djeca su se iskreno radovala njegovom sudjelovanju. Došlo je vrijeme kada su sve pripreme bile gotove i trebalo je složiti scenu. Razgovaralo se o različitim opcijama. Odlučeno je da se predstava održi na dvorištu ispod nadstrešnice kako bi se mogle poštivati epidemiološke mjere. Nastao je problem jer dječak G.Š. ima teškoće s boravkom na zraku i zvukovima određenih frekvencija. Zato su probe prilagođene u vrijeme kada nije bilo ostale djece na dvorištu. Tako se mogao opustiti i sudjelovati u pripremama. Na poziv djece je pristao i tako napravio veliki napredak. Pozvani su prijatelji iz susjedne grupe gledati predstavu. To im je pomoglo priviknuti se na publiku. Pokazali su sigurnost i samopouzdanje tijekom izvođenja predstave te ponos i ushićenje nakon velikog aplauza.

Naziv aktivnosti	Izbor uloga i scenski nastup
	Bila je to dobra priprema za nastup pred roditeljima. Na dan predstave, podjela uloga je išla prema njihovom dogovoru. Sve su odlično odradili i pokazali visoku razinu socio-emocionalnih kompetencija. Roditelji su bili oduševljeni, a djeca ponosna. Uronjenost u likove i predstavu je bila velika te su nakon predstave tjednima zvali prijatelje i glumili, samostalno se organizirajući. Kompetencije koje su stekli ovim projektom su velike na svim područjima razvoja, ali najviše na socio-emocionalnom.

8.4.2 Refleksija na provedene aktivnosti 3. etape istraživanja

Treći krug akcijskog istraživanja je trajao od početka svibnja do početka lipnja 2021. U trećoj etapi se dodatno poticalo kreativno izražavanje povezivanjem različitih umjetničkih područja i medija u obliku glazbeno-dramske improvizacije. To je djeci pružilo priliku povezivanja svih dosad usvojenih sadržaja i kompetencija.

Praćenje je realizirano promatranjem i bilježenjem odgojitelja u dnevnik akcijskog istraživanja te redovitim refleksijama s kolegicama iz skupine koje su ujedno i kritički prijatelji.

Kritički prijatelj broj 1 navodi da djeca vrlo zrelo sudjeluju u odlučivanju, daju prijedloge i dogovaraju se, kao i da su u pripremi nastupa pokazali visoki stupanj usvojenih socio-emocionalnih kompetencija koje su poticane u prve dvije etape akcijskog istraživanja.

Kritički prijatelj broj 2 smatra da su djeca učila na kreativan način, te se iskazali u planiranju, organiziranju i kreativnosti tijekom rada na predstavi. Također primjećuje da je Dječak G.Š. aktivno pratio sve pripreme i sudjelovao u probama te uspio prevladati teškoće vezane uz osjetljivost na zvukove i sudjelovati u izvedbi predstave pred publikom.

Odgojitelj istraživač ocjenjuje da se provedenim aktivnostima ove etape istraživanja postigao cilj, a to je poticanje vještina dogovaranja, konstruktivnog rješavanja problema i suradnje što se vidi u davanju prijedloga, prihvaćanju različitih mišljenja i zajedničkom odlučivanju tijekom pripreme scenskog nastupa.

9. Evaluacija provedenog akcijskog istraživanja

Temeljni problem koji je inicirao provođenje akcijskog istraživanja predstavljao je uočeni nedostatak grupne kohezije te socio-emocionalnih kompetencija djece. Polazeći od navedenog problema postavljen je cilj AI, a to je glazbenim aktivnostima pridonijeti socio-emocionalnim kompetencijama djece u grupi. Postavljena su istraživačka pitanja i određen je instrument praćenja u obliku dnevnika AI te praćenja putem video snimki..

Istraživačka pitanja su se odnosila na doprinos glazbenih aktivnosti razvoju socio-emocionalnih kompetencija djece u grupi. Istraživalo se utječu li glazbene aktivnosti na grupnu koheziju i ozračje u grupi, na socio-emocionalne interakcije djece i inkluziju, na emocionalnu regulaciju i svjesnost emocija te na suradnju, dogovaranje i rješavanje problema.

Istraživanje je podijeljeno u tri etape od kojih je svaka bila usmjerena na doprinos različitih glazbenih aktivnosti razvoju određenih socio-emocionalnih kompetencija.

U prvoj etapi istraživanja provodile su se aktivnosti kojima se utjecalo na razvoj grupne kohezije te ozračja prihvaćenosti u skupini. Nakon provedenih glazbenih aktivnosti uočeni su pomaci u socijalnim interakcijama djece. Nova djeca pronalaze svoje mjesto u skupini te nastaju nova prijateljstva. Promatrajući igru primijećeno je da nitko nije isključen, izražena je empatija i briga o drugima te suradničko ponašanje. Tome je doprinijela senzibilizacija na prisutnost djece s teškoćama, prihvaćanje različitosti i razumijevanje drugačijih potreba svakog djeteta. Kroz razgovor s kritičkim prijateljima zaključeno je da je potrebno dodatno poraditi na emocionalnoj regulaciji, proširiti repertoar izražavanja osjećaja i razvijati konstruktivno rješavanje sukoba.

U drugoj etapi istraživanja provodile su se aktivnosti usmjerene na emocionalnu regulaciju, proširivao se repertoar koji je bio usmjeren na iskazivanje osjećaja kreativnim izražavanjem te se uz to poticalo konstruktivno rješavanje sukoba. Uz poticanje slobodnih, spontanih i improviziranih pokreta tijelom, željelo se potaknuti kreativno izražavanje uz različite glazbene žanrove. Analizom provedenih aktivnosti uočeno je da su dodatni poticaji izražavanja slobodnim pokretom i usmjerenost na osjećaje doprinijeli razvoju socio-emocionalnih kompetencija poput prepoznavanja i izražavanja osjećaja umjetničkim izričajem, regulacije osjećaja i samoregulacije te usklađivanja s drugima. Zaključeno je da je potrebno još raditi na konstruktivnom rješavanju sukoba, razvoju suradnje i vještina dogovaranja.

Kritički prijatelji i odgojitelj istraživač su uočili više spontanosti u dječjim pokretima te slobodu u izražavanju. Na to su dodatno ukazale samoinicirane aktivnosti tijekom kojih su djeca molila odgojiteljice da im opetovano puštaju glazbu koju su koristili pri glazbenim aktivnostima. Tijekom samoorganiziranih aktivnosti uz glazbu i pokret počeli su koristiti druge medije i sredstva izražavanja, poput dramskih elemenata, oblačeći kostime koje su imali na raspolaganju, kreirali scene i izvodili male predstave.

U trećoj etapi istraživanja se poticalo kreativno izražavanje putem glazbeno-dramske improvizacije što je predstavljalo povezivanje različitih umjetničkih područja i medija putem kojih su se djeca mogla izraziti na cjelovit način. To je djeci pružilo priliku povezivanja svih dosad usvojenih sadržaja i kompetencija. Dodatno se razvijala vještina suradnje i timskog rada. Djeca su sudjelovala u odlučivanju, davala prijedloge i dogovarala se, preuzimali obaveze i odgovornosti. Iskazali su se u planiranju, organiziranju i pripremi scenskog nastupa te pokazali visoki stupanj usvojenih kompetencija. Može se zaključiti da je postignut cilj ove etape te je potaknut razvoj kreativnog izražavanja, dogovaranja i konstruktivnog rješavanja problema.

Zaključno se može reći da su glazbene aktivnosti doprinijele razvoju grupne kohezije, prihvaćanju različitosti i pozitivnog ozračja u grupi, uspostavljanju socio-emocionalnih interakcija i inkluziji. Također su pomogle u razvoju emocionalne regulacije i svjesnosti emocija te potaknule kreativno izražavanje osjećaja. Rad na pripremi predstave je utjecao na razvoj suradnje, dogovaranja i timskog rada te vještine konstruktivnog rješavanja problema.

10. Zaključak

Ovo akcijsko istraživanje imalo je za cilj provjeriti kako različiti oblici i načini provođenja glazbenih aktivnosti mogu pridonijeti socio-emocionalnom razvoju djece predškolske dobi kao i inkluziji djece s teškoćama u razvoju. Istražen je doprinos reguliranju emocija, utjecaj na grupnu koheziju i suradnju te prihvaćanje različitosti i empatiju.

Dobiveni rezultati pokazuju napredak u razvoju socio-emocionalnih vještina te su u skladu s istraživanjima i teorijskim postavkama o utjecaju glazbe na djetetov cjeloviti razvoj.

Napredak je vidljiv na svim područjima razvoja, ali najviše se očituje na socio-emocionalnom području u reguliranju i razumijevanju vlastitih i tuđih osjećaja, razvoju pojma o sebi te svjesnosti povezanosti tijela i osjećaja, u porastu prihvaćajućih i podržavajućih socijalnih interakcija, razvoju empatije i brige o drugima, prihvaćanju i podržavanju različitosti, inkluziji djece s teškoćama, grupnoj koheziji i zajedništvu, te razvoju kreativnosti i slobodnog izražavanja putem različitih medija.

Pozitivni učinci i razvojne dobrobiti potiču na intenzivnije korištenje glazbe u skupini i nastavak istraživanja. Provođenje glazbenih aktivnosti u radu s djecom te istraživanje i pronalaženje različitih obrazovnih strategija u integriranom kurikulumu doprinosi transferu dobrobiti na druga kognitivna područja (Bačlija Sušić, 2021).

Suradnja neuroznanstvenika, psihologa, edukacijskih stručnjaka i glazbenih pedagoga na nastavnim programima, koji će biti utemeljeni na novim spoznajama o odnosu glazbe i mozga, može predstavljati putokaz za nova istraživanja. To će doprinijeti ne samo razumijevanju ljudske kognicije, nego će upravo takvim integriranim pristupom koji prepoznaje te uključuje glazbene aktivnosti odgovoriti suvremenim potrebama odgoja i obrazovanja i doprinijeti kako socio-emocionalnom tako i cjelovitom razvoju djeteta rane i predškolske dobi.

11. Literatura

- Alzahrani, M., Alharbi, M., & Alodwani, A. (2019). *The Effect of Social-Emotional Competence on Children Academic Achievement and Behavioral Development*. International Education Studies, 12. Retrieved August 24, 2022, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1235885.pdf>
- Bačlija Sušić, B. (2021). *Dobrobiti glazbe u djetetovu cjelovitom razvoju*. Merlin sustav za e-učenje UFZG. Retrieved August 24, 2022, from <https://moodle.srce.hr/2020-2021/mod/resource/view.php?id=1873068>
- Bačlija Sušić, B. (2018). *Preschool Teachers' Music Competencies Based on Preschool Education Students' Self-Assessment*. Croatian Journal of Education, 20 (Sp.Ed.1), 113-129.
- Bouillet, D. (2016). *Uvažavanjem različitosti do kulture mira - Priručnik za odgojitelje djece rane i predškolske dob* (D. Bouillet & L. Šarić, Eds.). Centar za civilne inicijative.
- Bouillet, D. (2016). *Uvažavanje različitosti i izgradnja mira—Priručnik za akcijska istraživanja*. Centar za civilne inicijative. Retrieved July 13, 2022, from <https://cci.hr/uvazavanje-razlicitosti-i-izgradnja-mira-prirucnik-za-akcijska-istrazivanja/>
- Cefai, C.; Bartolo P. A.; Cavioni, V; Downes, P.; *Strengthening Social and Emotional Education as a core curricular area across the EU. A review of the international evidence, NESET II report*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018. doi: 10.2766/664439
- Denham, S. A. (1998). *Emotional Development in Young Children*. Guilford Press. Retrieved August 24, 2022, from https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=eNZxMsUCoewC&oi=fnd&pg=PA1&dq=emotional+development+in+preschool+children&ots=Nysmlu7Bsd&sig=FcWHic0sZiy_vpkjNh3yD9nBVcU&redir_esc=y#v=onepage&q=emotional%20development%20in%20preschool%20children&f=false
- Dobrilović, D. (2016). *Emocionalni razvoj djece predškolske dobi* (Završni rad). Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:423256>

- Dow, C. B. (2010). Young Children and Movement: The Power of Creative Dance. *YC Young Children*, 65(2), 30-35. Retrieved August 24, 2022, from <http://www.jstor.org/stable/42730565>
- Ferić, M., Kranželić-Tavra, V. (2005). *Trening socijalnih vještina-izazovi implementacije*. *Dijete i društvo : časopis za promicanje prava djeteta*, 11(2), 138-149.
- *Fundamentals of SEL*. (n.d.). CASEL Websites. Retrieved July 14, 2022, from <https://casel.org/fundamentals-of-sel/>
- Garner, Betty. (1996, May). Using Action Research: *Challenges and Opportunities for the Beginner*. Paper presented at the Greater St. Louis Sixth Action Research Collaborative Conference, St. Louis, MO
- Guilmartin, L. (2019). *Creating Harmony: How Music Can Support Social Emotional Development*. Music Together Worldwide. Retrieved July 28, 2022, from <https://www.musictogether.com/blog/creating-harmony-how-music-can-support-social-emotional-development/>
- Herzog, J., Bačlija Sušić, B. i Županić Benić, M. (2018). *Samoprocjena profesionalnih kompetencija studenata ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u provođenju likovnih i glazbenih aktivnosti s djecom*. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 16 (3), 579-593.
- Janković, I. (2020, April 15). *Uravnoteženi razvoj djeteta pokretom i plesom*. vdocuments. Retrieved July 13, 2022, from <https://vdocuments.mx/uravnotezen-razvoj-djeteta-pokretom-i-plesom.html?page=1>
- Kirschner, S., & Tomasello, M. (2009). Joint drumming: Social context facilitates synchronization in preschool children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 102(3), 299-314. Retrieved July 16, 2022, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0022096508001045?via%3Dihub>
- Kirschner, S., & Tomasello, M. (2010). Joint music making promotes prosocial behavior in 4-year-old children. *Evolution and Human Behavior*, 31(5), 354-364. Retrieved July 16, 2022, from <https://www.mendeley.com/catalogue/be6e4e00-531d-3ed1-b86b-86febbac9196/>
- Lobo, Y. B., & Winsler, A. (2008, June 28). The Effects of a Creative Dance and Movement Program on the Social Competence of Head Start Preschoolers. *Social*

- Development*, 15(3), 501-519. Retrieved July 28, 2022, from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9507.2006.00353.x>
- Markuš, M. (2009, November 9). Socijalna kompetentnost–jedna od ključnih kompetencija. *Napredak*, 151(3-4), 432-444. Retrieved August 24, 2022, from <https://hrcak.srce.hr/file/123077>
 - Mikas, D i Roudi, B. (2012). *Socijalizacija djece s teškoćama u razvoju u ustanovama predškolskog odgoja*. *Paediatrica Croatica*, 56, 1, 207-214.
 - Mondì, C. F., Giovanelli, A., & Reynolds, A. J. (2020). Fostering socio-emotional learning through early childhood intervention. *Mondì et al. ICEP*, 15(6). Retrieved July 14, 2022, from <https://link.springer.com/content/pdf/10.1186/s40723-021-00084-8.pdf>
 - Nikolić, L., & Ružkan, S. (2021, January 28). Utjecaj glazbenog obrazovanja na socijalno-emocionalni razvoj djeteta. *Diacovensia*, 30(1), 129-149. <https://doi.org/10.31823/d.30.1.7>
 - *PATHS Curriculum / Early Years Education*. (n.d.). Paths UK PATHS. Retrieved July 14, 2022, from <http://www.pathseducation.co.uk/what-is-paths/paths-curriculum>
 - Rezić, L. (2006). Emocionalni razvoj djeteta - Kako pomoći djetetu da se snađe s onim što se događa u njemu i oko njega? *Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 12(45), 7-9. Retrieved July 13, 2022, from <https://hrcak.srce.hr/clanak/261953>
 - Tatalović-Vorkapić, S. (2020, 10). *Temeljne odrednice socijalno emocionalnog razvoja i dobrobiti djece*. providit.uniri.hr. Retrieved August 24, 2022, from https://providit.uniri.hr/wp-content/uploads/2020/10/DUNJAskup_SocioEmocionalnaDobrobitiOtpornostDjece_STV.pdf
 - Williams, K. E. (2018, April 15). Moving to the Beat: Using Music, Rhythm, and Movement to Enhance Self-Regulation in Early Childhood Classrooms. *International Journal of Early Childhood*, 50(1), 85-100. <https://doi.org/10.1007/s13158-018-0215-y>
 - Župančić, M., & Hasikić, A. (2020). Socijalna kompetentnost u ranoj i predškolskoj dobi. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 15(1(28)), 111-122. <https://doi.org/10.32728/mo.15.1.2020.06>

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)